

Ministarstvo za demografiju,
obitelj, mlade i socijalnu
politiku u partnerstvu s
Gradom Kninom
organizira konferenciju

Doprinos
JLP(R)S
demografskoj
revitalizaciji
Šibensko-
kninske županije
i Zadarske
županije

13. prosinca 2019. godine, Knin

Poštovani čitatelji i sudionici,

zadovoljstvo mi je predstaviti Vam treću po redu Knjižicu sažetaka izlaganja kao nastavak dobre suradnje između predstavnika gradova i općina, Ministarstva i znanstvenika i stručnjaka iz područja demografije. Aktualizacija pitanja demografske revitalizacije zahtijeva široko područje djelovanja te uključivanje svih razina vlasti i različitih resora, a to je moguće jedino aktivnom suradnjom općina, gradova i županija sa središnjim tijelima državne uprave.

Okupljanjem predstavnika jedinica lokalne i područne samouprave s područja Šibensko-kninske županije i Zadarske županije, stručnjaka iz područja demografije te predstavnika državnih i javnih tijela u cilju predstavljanja mjera koje se provode na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini, ali i izazova s kojima se susreću, potiče se predstavnike JLP(R)S-a na kreiranje i primjenu demografskih mjera, što je u interesu vlasti na svim razinama, a najviše građana.

Ministarstvo prati i prikuplja aktualne demografske mjere koje gradovi i općine omogućavaju građanima, a iznimno bitnim smatram ovim putem pohvaliti napore pojedinih JLPS-a da ponude više i unaprijede kvalitetu života građana.

Ova konferencija treća je u nizu, nakon uspješno održanih konferencija u Đakovu i Senju. Tijekom 2020. planiramo održati još nekoliko konferencija diljem Hrvatske kako bi se razmijenila iskustva, istaknuli primjeri dobre prakse i predstavile aktualne mjere sudionicima, ali i javnosti.

Stvaranje pozitivnog ozračja i poboljšanje kvalitete života građana te promoviranje obiteljskih vrijednosti ključ je demografske revitalizacije. Vjerujemo da će Vam ova knjižica pružiti motivaciju i ideje za unaprjeđenje postojećih i kreiranje novih mjera kako bismo zajedničkim djelovanjem usmjerenim na dugoročno poboljšanje demografskih kretanja stvorili uvjete za ostanak i povratak građana u Republici Hrvatskoj.

ministrica za demografiju,
obitelj, mlade i socijalnu politiku

izv. prof. dr. sc. Vesna Bedeković

Ministarstvo za demografiju,
obitelj, mlade i socijalnu
politiku u partnerstvu s
Gradom Kninom
organizira konferenciju

Doprinos
JLP(R)S
demografskoj
revitalizaciji
Šibensko-
kninske županije
i Zadarske
županije

13. prosinca 2019. godine, Knin
Dvorana Studentskog doma „fra Lujo Marun“

PROGRAM KONFERENCIJE

10:30 - 11:00 registracija sudionika

OTVARANJE KONFERENCIJE I UVODNO OBRAĆANJE

Moderator: **dr. sc. Monika Begović** | Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku

11:00 - 11:30 dr. sc. **Marko Jelić** | gradonačelnik Grada Knina

Goran Pauk | župan Šibensko-kninske županije

Božidar Longin | župan Zadarske županije

izv. prof. dr. sc. **Vesna Bedeković** | ministrica,
Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku

IZLAGANJA SUDIONIKA I PANEL RASPRAVA - 1. SESIJA

11:30 - 13:15

Moderator: dr. sc. **Monika Begović** | Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku

11:30 - 12:45

dr. sc. **Dražen Živić** | Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Područni centar Vukovar
„Aktualne demografske prilike i perspektive demografske revitalizacije Šibensko-kninske i Zadarske županije“

dr. sc. **Robert Skenderović** | Hrvatski institut za povijest, Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje
„Temeljne povijesne odrednice demografskog razvoja sjeverne Dalmacije“

dr. sc. **Domagoj Novosel** | Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku
“Demografska kretanja u Hrvatskoj u 20. stoljeću”

dr. sc. **Marko Jelić** | Veleučilište „Marko Marulić“ u Kninu
„Utjecaj obrazovnog sustava na demografska kretanja“

Ivica Bošnjak | državni tajnik, Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku
„Demografske mjere, aktualni natječaji i novo financijsko razdoblje“

12:45 - 13:15 Panel rasprava

13:15 – 13:45 Pauza / ručak

IZLAGANJA SUDIONIKA I PANEL RASPRAVA - 2. SESIJA

13:45 - 16:00

Moderator: dr. sc. **Monika Begović** | Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku

13:45 - 15:30 **Predstavnici JLS - primjeri dobre prakse, izazovi, financiranje**

Marijo Čačić | zamjenik gradonačelnika Grada Knina

Ivan Knez | gradonačelnik Grada Biograda na Moru

Nataša Turbić | načelnica Općine Gračac

Toni Turčinov | načelnik Općine Murter-Kornati

Sandra Jakelić | načelnica Općine Rogoznica

Antonio Vučetić | načelnik Općine Vir

15:30 – 16:00 Panel rasprava

16:00 – 16:30 Zatvaranje konferencije

dr. sc. **Dražen Živić**
znanstveni savjetnik u trajnom zvanju
Institut društvenih znanosti Ivo Pilar
Područni centar Vukovar

AKTUALNE DEMOGRAFSKE PRILIKE I PERSPEKTIVE DEMOGRAFSKE REVITALIZACIJE ŠIBENSKO-KNINSKE I ZADARSKE ŽUPANIJE

Zadarska i Šibensko-kninska županija prostiru se na ukupno 6 630 km² te obuhvaćaju 11,72 % kopnene površine RH. Prema posljednjem popisu stanovništva iz 2011. u njima su ukupno živjela 279 392 stanovnika ili 6,52 % ukupnog stanovništva RH, s prosječnom općom relativnom gustoćom naseljenosti od 42,14 stan/km², što upućuje na ispodprosječnu napučenost u odnosu na državni prosjek (75,71 stan./km²).

Navedene su županije administrativno ustrojene u 11 gradova (8,66 % svih gradova u RH), 43 općine (10,02 % svih općina u RH) i 428 naselja (6,34 % svih naselja u RH). Prosječna veličina naselja, prema popisu iz 2011., iznosila je 653 stanovnika, što je nešto više od prosječne veličine svih naselja u RH (634 stanovnika). S obzirom na aktualne demografske trendove i procese obje se županije nalaze u depopulaciji, no primjetna je diferencirana struktura odrednica ukupne depopulacije. Između 1991. i 2011. ukupan broj stanovnika u Zadarskoj županiji smanjen je za 20,8 %, u Šibensko-kninskoj županiji za 28,3 % te u obje županije zajedno za 23,9 %, što je u usporedbi sa stopom opće depopulacije ukupnog stanovništva Hrvatske u cjelini (-10,4 %) značajno iznad državnoga prosjeka. Uz ostale čimbenike na tako snažnu ukupnu depopulaciju izravno su utjecali ljudski i demografski gubitci u Domovinskom ratu, osobito gubitci stanovništva prisilnim migracijama. Ukupna depopulacija kao opći dinamički proces nastavljena je i nakon posljednjega popisa, na što upozoravaju rezultati procjene broja stanovnika sredinom godine. Tako je, prema procjeni DZSRH-a, od sredine 2011. do sredine 2018. broj stanovnika u Zadarskoj županiji smanjen za 1,2 %, u Šibensko-kninskoj županiji za 8,2 % te u obje županije zajedno za 3,9 %.

Za razumijevanje i realno predviđanje budućih demografskih trendova, osobito u bioreprodukciji stanovništva, treba upozoriti na sve lošije pokazatelje sastava stanovništva po dobi jer oni potvrđuju da su obje županije snažno zahvaćene procesom demografskoga starenja te da je u većini gradova i općina Zadarske i Šibensko-kninske županije broj i relativan udio starih (60 godina i više) veći (a u nekima i višestruko veći) od broja i relativnog udjela mladih (do 19 godina) u ukupnoj populaciji. Poremećena dobna struktura sta-

novništva izrazito je negativan čimbenik formiranja fertilnih i radno-sposobnih segmenata populacije, a time i destabilizacijska odrednica ukupnog demografskog i društveno-gospodarskog razvoja i napretka.

Ključne riječi: depopulacija, demografsko starenje, Šibensko-kninska županija, Zadarska županija

dr. sc. **Robert Skenderović**
Hrvatski institut za povijest
Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje
Zagreb – Slavonski Brod

TEMELJNE POVIJESNE ODREDNICE DEMOGRAFSKOG RAZVOJA SJEVERNE DALMACIJE

Analiza povijesnih procesa koji su se zbivali tijekom zadnjih triju stoljeća omogućava bolje sagledavanje današnje situacije te je korisna za planiranje budućih mjera.

Gledajući prostor Dalmacije, uočljivo je da su glavna gradska (danas i županijska) središta smještena na obali. Gradska središta na obali tradicionalno povijesno povezuju tri područja: otočno, priobalno i zaleđe. Takvi su odnosi između otočnog područja, priobalnog područja i zaleđa povijesno vrlo stari, a određeni su važnošću priobalnih lučkih gradova u široj mreži prometne komunikacije i trgovine. Otvorenost prema moru uvijek je određivala i otvorenost stanovništva prema migracijama. Stoga su migracijski procesi bili stalni, a njihov intenzitet i pravci bili su uvjetovani političkim i ekonomskim prilikama.

Analiza koristi i štete od takve otvorenosti vrlo je važna. S jedne strane otvorenost je omogućavala mnogima, osobito siromašnijim slojevima stanovništva iseljavanje u prekomorske zemlje. Na drugoj strani otvorenost je omogućila određenu globalizaciju prije globalizacije koja je dovela, primjerice, do nastanka Dubrovačke Republike, ali i nastanka bogatog i školovanog sloja aristokratskih, trgovačkih i kapetanskih obitelji u mnogim priobalnim gradovima koje su pozitivno utjecale na kulturni, prosvjetni i gospodarski razvoj čitavog dalmatinskog prostora.

Uloga priobalnih gradova kao središta kulturnog, prosvjetnog i gospodarskog života Dalmacije ostala je ista sve do danas. Na drugoj strani, pitanje razvoja otočnih prostora i zaleđa povezano je s pitanjem opstanka ruralnih područja uopće. Pored nekih specifičnih problema, kao što je pitanje izoliranosti života na otocima, opstanak ruralnih područja čvrsto je vezan uz opstanak malih i srednjih gradova na tome prostoru.

Ključne riječi: Dalmacija, demografija, otoci, priobalje, zaleđe, globalizacija

dr. sc. **Domagoj Novosel**
Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade
i socijalnu politiku
načelnik Sektora za demografski razvoj

DEMOGRAFSKA KRETANJA U HRVATSKOJ U 20. STOLJEĆU

Nepovoljna demografska kretanja na području današnje Republike Hrvatske uvjetovana su historijskim procesima dugoga trajanja te oblikovana početkom osmanskih prodora na područje hrvatskih zemalja. Počevši od toga razdoblja na dalje intenziviraju se unutrašnje i vanjske migracije stanovništva Hrvatske te se stvaraju prve hrvatske emigrantske zajednice u europskim zemljama. Sve do 20. stoljeća hrvatsko društvo ima izrazito ruralan karakter s poljodjelstvom i stočarstvom kao glavnim izvorom prihoda domicilnog stanovništva. Nositelji novog građanskog sloja početkom stoljeća uglavnom su trgovci i obrtnici stranog podrijetla čiji se potomci uglavnom uspješno integriraju u hrvatski nacionalni korpus te prihvaćaju hrvatsko ime. Velike prekretnice demografskih kretanja Hrvatske nastaju u 20. stoljeću. One su posljedica deagrarizacije društva, iseljavanja uslijed ekonomskih i političkih prilika, ratnih gubitaka tijekom triju velikih ratova te promjena političkih i društvenih okvira. Svi navedeni čimbenici snažno su utjecali na demografsku sliku Hrvatske, ali i njezina društvena obilježja u kojima se postupno mijenjao i hrvatski identitet. Urbanizacija Hrvatske osobito nakon Drugoga svjetskog rata dovodi do demografskog rasta gradova, osobito četiriju velikih centara; Zagreba, Splita, Rijeke i Osijeka. Šezdesetih godina 20. stoljeća i postupnom liberalizacijom režima, otvaraju se granice za ekonomsku emigraciju koja, iako demografski slabi samu Hrvatsku, jača ekonomsku snagu stanovništva uslijed priljeva deviza iz inozemstva. Domovinski rat i stvaranje suverene Republike Hrvatske donosi nove demografske žrtve, a ulazak u Europsku uniju i mobilnost stanovništva u Europi bez granica stvara nove izazove za cjelokupno hrvatsko društvo i demografske politike. Sukladno svemu navedenom cilj je ovoga izlaganja prikazati glavne silnice koje su djelovale na demografska kretanja u Hrvatskoj tijekom 20. stoljeća te kvantitativne podatke temeljene na statističkim izvorima i istraživanjima.

Ključne riječi: demografija, Hrvatska, 20. stoljeće, ratovi, bolesti, migracije

UTJECAJ OBRAZOVNOG SUSTAVA NA DEMOGRAFSKA KRETANJA

Obrazovanje ima najveći ukupni utjecaj na razvitak i napredak, ali i na nestanak društva. Izravno je kao djelatnost vezano za demografske trendove, no znanstveno-stručna spoznaja usko povezuje demografske trendove s obrazovnim sustavima.

Naime, migracije su između ostalog povezane i s obrazovnom strukturom migranata, njihovim kompetencijama i prilagodenošću tržištu rada područja iz kojeg migriraju i u koje migriraju. Također, važno je primijeniti biološko pravilo ekološke niše, s obzirom na to da je povezanost potrebe za zadovoljavanjem osnovnih bioloških potreba kao što su prostor, hrana (energija), razmnožavanje itd. u biti odraz kapaciteta okoliša, a upravo obrazovanje, kao alat, omogućuje pristup navedenim zahtjevima. Slijedom iznesenog nameće se imperativ znanja i kompetencija kroz strateško planiranje, tj. obrazovanja kao strateškog cilja društva.

Kada se ukupno sagleda demografija s aspekta potpunosti prostora, u određenim slučajevima vrijedi srednjovjekovna doktrina da se neobrazovana populacija teže odlučuje za odseljavanje čak i u slučajevima manjka resursa u ekološkoj niši, dok je također istina da se i uslijed neulaganja u obrazovanje ne primjenjuju resursi koje naseljeni prostor pruža, te se time ulazi u začarani krug. S druge strane, uočava se da područja s dobrom obrazovnom i kompetencijskom strukturom dolaze u demografski deficit tako da iz njih u načelu migriraju oni s izraženim kompetencijama, uslijed ekonomskih kriza.

Ne manje važni jesu i strateški pristupi planiranju socioekonomskih parametara razvitka jer bez osnovne obrazovne infrastrukture (ne samo fizičke već i kadrovske) ne može doći do ispunjenja potreba drugog dijela ekološke niše, a to su pristup djece obrazovnoj vertikali. Od vrtića, koji između ostalog omogućava nesmetanu poslovnu uključenost obaju roditelja, do visokog obrazovanja, koje ne bi trebalo biti udaljeno više od 50 km od mjesta življenja jer se na taj način omogućava pristup istom i onima koji se zbog svog socioekonomskog statusa nisu u mogućnosti školovati u većim obrazovnim središtima, što je, također, moguće ostvariti i učenjem na daljinu. Relevantnost obrazovanja za demografska kretanja vidljiva je često i zbog zapostavljanja ili nemogućnosti ulaganja u obrazovni sustav, što dovodi do populacijskog kraha uvjetovanog nemogućnostima razvitka ekonomskog okruženja i društvenih potreba pojedinaca i grupe, a u svijetu u kojem je temeljna prednost posjedovanje znanja i vještina, to je *conditio sine qua non*.

Ključne riječi: obrazovanje, parametri razvitka, znanje, demografski trendovi

Marijo Čaćić

zamjenik gradonačelnika Grada Knina

DEMOGRAFSKE MJERE – POZITIVNI PRIMJERI NA RAZINI JEDINICE LOKALNE SAMOUPRAVE GRAD KNIN

Mnogobrojne su mjere koje mogu pozitivno djelovati na demografske pokazatelje na lokalnoj razini. Nažalost, trenutačno nemamo razvijene učinkovite alate za mjerenje njihovih učinaka, međutim, može se zaključiti da je jedino sustavnim i sveobuhvatnim mjerama moguće postići znatnije rezultate.

Grad Knin u prethodnih deset godina bilježi znatan odljev stanovništva. Prema službenoj evidenciji Ministarstva unutarnjih poslova, nešto manje od trećine stanovništva odjavilo je svoje borište zbog odlaska u inozemstvo. Kako bi se smanjilo i u budućnosti potpuno zaustavilo odseljavanje lokalnog stanovništva, Grad Knin sustavno provodi cijeli niz mjera izravno i neizravno usmjerenih na popravljavanje demografske slike na svojem području. Mjere su usmjerene na poticanje rađanja djece te pomoć obiteljima osiguravanjem skrbi o djeci predškolske dobi u obliku smještaja u dječjim vrtićima, zatim na financiranje pomoćnih nastavnih materijala učenicima osnovnih škola, sufinanciranje prijevoza učenika, dodjelu učeničkih i studentskih stipendija, sufinanciranje troška asistenata u nastavi učenicima s teškoćama u razvoju i sufinanciranje školskih programa i projekata. Osim toga, mjere koje imaju neizravan demografski učinak jesu i mjere koje su usmjerene na organizaciju različitih kulturno-umjetničkih i sportskih događaja kojima se obogaćuje društveni život građana. Ipak, može se reći da su mjere koje imaju najvažniji demografski učinak vezane uz razvoj lokalnog gospodarstva jer se na taj način nastoji riješiti ključni razlog negativnih demografskih trendova na kninskom području.

Ključne riječi: Grad Knin, migracija stanovništva, demografske mjere, sustavan pristup

Ivan Knez

gradonačelnik Grada Biograda na Moru

POZITIVNI DEMOGRAFSKI TRENDOVI U BIOGRADU NA MORU REZULTAT SU KVALITETNE DEMOGRAFSKE POLITIKE

Grad Biograd svrstava se među najrazvijenija turistička središta Zadarske županije, a svoje gospodarstvo temelji na turizmu, poljoprivredi i ribarstvu. Ujedno je jedan od hrvatskih gradova koji se izdvajaju uspješnim povlačenjem sredstava iz EU fondova, što je rezultiralo društvenim i gospodarskim procvatom. Grad Biograd trenutno provodi projekte ukupne vrijednosti od 1.200,000,00 kuna koje sufinanciraju EU fondovi i RH.

Uloga je jedinice lokalne samouprave stvaranje pozitivnog okružja te podizanje kvalitete života i standarda građana koju upravo Grad Biograd provodi svojim projektima i mjerama. Grad Biograd na Moru gradi svoj identitet ulaganjima i provođenjem mjera i aktivnosti, a posebno dajemo veliku važnost ulaganju u demografske mjere jer su one stup našeg društva, a samim tim želimo da Grad Biograd bude grad perspektive i napretka.

Za jedan grad najvažnije su zaposlenost i kvaliteta života, a Grad Biograd konstantno ulaže sve napore na ulaganja u poslovne zone i poduzetnički inkubator i time je potaknuo razvoj gospodarstva na području Grada, riješio prostorne probleme poduzetnika, omogućio razvoj, te poticao nova zapošljavanja.

Posebno uređeni građevinski prostori kao poduzetničke zone opremljene cjelokupnom prometnom, komunalnom i energetskom infrastrukturom prihvatljiv su model i osnova za dinamičan gospodarski razvoj. Poduzetnici u takvim prostorima sa sigurnošću mogu izvoditi svoj investicijski razvoj (izgradnja i opremanje gospodarskih objekata) jer su u zonama osigurani svi preduvjeti za građenje. Gradsko vijeće Grada Biograda na Moru mjerom smanjenja komunalnog doprinosa za Industrijsku zonu i Komunalno-servisnu zonu Bučina također je doprinijelo poticanju poduzetništva i privlačenju novih investicija.

Uređenim gospodarskim zonama i poticajno potpornim mjerama razvoja gospodarstva stvara se dobra poduzetnička klima, brži razvoj postojećeg gospodarstva, privlačenje poduzetnika iz okružja, a prostori za stanovanje potpuno su oslobođeni poduzetničkih i industrijskih aktivnosti.

Grad Biograd jedan je od tek devet hrvatskih gradova s pozitivnim prirodnim prirastom, a bilježimo i porast broja učenika. Sve što smo postigli rezultat je kvalitetne demografske politike koju provodimo iz godine u godinu.

Grad Biograd daje novčanu pomoć za opremu novorođenog djeteta: za prvo novorođeno dijete 1.000,00 kuna, za drugo

3.000,00 kuna i za treće i svako sljedeće 5.000,00 kuna. Grad subvencionira dječji vrtić Biograd s 80 %, roditelji za prvo dijete plaćaju 700,00 kuna, za drugo dijete 280,00 kuna, a treće i svako sljedeće ima besplatan boravak u vrtiću. U našem Dječjem vrtiću Biograd već 10 godina održava se integrirani program ranog učenja engleskog jezika koji je besplatan za svu djecu 3 – 7 godina.

Grad osigurava pomoć za nabavu udžbenika u iznosu od 700,00 kuna za sve učenike Osnovne škole Biograd. Budući da je država preuzela na sebe financiranje udžbenika, Grad je osigurao pomoć za nabavu radnih bilježnica i školskog pribora u istom iznosu. Osim toga Grad ima i program dodjele stipendija redovitim studentima u mjesečnom iznosu od 700,00 kuna (trenutačno stipendiramo 58 studenata s područja Grada Biograda na Moru) a ove su godine osigurane i božićnice za umirovljenike. Grad Biograd građanima slabijeg imovinskog stanja sufinancira troškove stanovanja te posebne edukacijsko-rehabilitacijske programe za djecu s teškoćama u razvoju kao i troškove prijevoza za tu djecu. Troškove prijevoza odobravamo i osobama s invaliditetom te njihovim pratiteljima (ako osoba nije samostalna). Potičemo osnivanje različitih udruga građana kako bismo poboljšali kvalitetu življenja. Kao dodatan poticaj svima koji žele živjeti po mjeri čovjeka osigurali smo i izgradnju stanova iz programa poticajne stanogradnje – 6 zgrada u vrijednosti od 10.600,000,00 kuna uz sve dodatne troškove za pripadajuću komunalnu infrastrukturu.

Grad Biograd pokazatelj je da su temelj dobrih demografskih rezultata prije svega sigurna radna mjesta, pristojne plaće i dobar životni standard mladih obitelji.

Prepoznali smo važnost obitelji kao jezgre društva i pokušavamo im omogućiti ostvarenje kvalitete života i standarda.

Stvarajući uvjete za pozitivan prirast upalili smo zeleno svjetlo za hrvatsku demografiju.

Ključne riječi: Biograd na Moru, demografska politika, demografske mjere, pozitivan prirast, poslovne zone, dječji vrtić, subvencije, stipendije, božićnice za umirovljenike

DEMOGRAFSKE MJERE I POTICAJ OSTANKA MLADIH NA PODRUČJU OPĆINE GRAČAC: „GRAČAC – TU JE NAŠ DOM!“

Općina Gračac prostire se na oko 1 000 km² i ima 38 naselja, što je čini prostorno najvećom općinom u Republici Hrvatskoj, a time i najvećom u Zadarskoj županiji. Općina u ovom obliku postoji od 1997. godine i prolazila je kroz niz demografskih izazova. Uz domicilno stanovništvo, jedna je od lokalnih samouprava u koje se naselilo stanovništvo iz raznih krajeva Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine, koje zadnje 24 godine nastoji pustiti svoje korijenje i stvoriti novo okruženje i dom, kako za sebe, tako i za svoje obitelji i djecu. To nije uvijek bio jednostavan zadatak.

Nagli odljev stanovništva počeo se događati ulaskom Hrvatske u Europsku uniju te je sama mobilnost stanovništva sa sobom donijela i novu (lošiju) demografsku sliku društva. Uz tešku financijsku situaciju u kojoj se našla općina, to je bio veliki udar na samu dušu općine, jer, kad se naglo ostane bez određenog broja djece u vrtiću, školi, na treninzima, na igralištima i na ulicama, postaje teže naći motiv za ostanak.

Općina Gračac određenim je mjerama i uštedama, a velikim dijelom i uz pomoć države poreznom reformom, povratila tlo pod nogama i prva sredstva ulagala upravo u najmlađe, a zatim i druge programe koji su već danas pokazali dobre rezultate i želju mladih da ipak ostanu na ovim prostorima.

- Uz naknadu za novorođenčad, koja se tijekom zadnje tri godine povećavala za svako drugo dijete, odlučili smo znatna sredstva uložiti u obnovu vrtića i dječjeg igrališta u sklopu vrtića. Izgradili smo dodatno još dva javna dječja igrališta u naselju Gračac i Srb. Kako sama obnova infrastrukture nije bila dovoljna, ove smo godine donijeli odluku o smanjenju cijene vrtića za roditelje, čime smo postigli učinak 40 % više upisane djece u odnosu na prethodnu godinu.
- Godinama izdvajamo sredstva za sufinanciranje prijevoza učenika srednjih škola, što se također pokazalo kao dobra mjera kojom se olakšalo roditeljima i omogućilo da se djeca vraćaju svojim kućama i obitelji svakoga dana, umjesto stanovanja u učeničkim domovima i podstanarstva.
- Stipendiranje studenata sukladno kriteriju uspjeha i socijalnom statusu mjera je koju smo pokrenuli prije nekoliko godina, a od ove godine odlučili smo dati stipendije svim redovitim studentima s našeg područja koji ne primaju drugu stipendiju jer gotovo svaka obitelj ima studenta.
- Zadnje dvije godine sufinancirali smo nabavu udžbenika i radnih bilježnica svim učenicima s područja naše općine, što je uvelike olakšalo roditeljima početak školske godine.

- Zajedničkim radom s udrugom Bartolomej iz Knina pokrenuli smo projekt za djecu s poteškoćama u razvoju, što je donijelo velike rezultate samoj djeci i njihovim roditeljima te se iskreno nadamo da ćemo tim programom ostvariti još bolje rezultate u sljedećem razdoblju.
- Niz godina financiramo program dječje igraonice u naselju Srb, u kojem nema dječjeg vrtića, stoga je u sklopu škole opremljena igraonica te se sve aktivnosti vezane uz predškolsku djecu odrađuju u tim prostorijama.
- U pripremi je program za mlade obitelji koje žele ostati i graditi svoj dom u Gračacu. Zajedno s nadležnim državnim tijelima pomoći ćemo tim obiteljima da se stambeno zbrinu. To su mahom mladi koji rade, imaju egzistenciju, ali još uvijek nemaju svoju kuću ili stan.
- Osmislili smo niz aktivnosti, manifestacija, sajмова kako bismo određene stvari učinili dostupnima našim najmlađima i na neki način potaknuli njihovu kreativnost i talent. Dva puta godišnje organiziramo sajmove na kojima uz udruge i opegeovce, djeca iz vrtića, osnovne i srednje škole prodaju svoje rukotvorine i predmete. Također imamo jednu fotoradionicu „Svijet u bojama“ na kojoj mladi i odrasli uče fotografirati te svoje radove prezentiraju na izložbi. Karnevalske i božićne predstave dio su kulturnih događaja kada donosimo kazalište u naše središte i prigodni su trenutci dijeljenja dara svakom djetetu u našeg područja do 8. razreda.

Jedna od ključnih stvari za bolju demografsku sliku jesu stabilnost i financijska sigurnost one koja donosi na svijet novi život, a to je majka i žena. Iako su na mnogim odgovornim dužnostima u našoj lokalnoj samoupravi upravo žene poput mene, najveći broj žena na našem području ipak je nižeg obrazovanja, bez radnog staža te su, u pravilu, godinama isključivo kućanice. Da bismo to promijenili, već nekoliko godina u suradnji s Hrvatskim zavodom za zapošljavanje provodimo mjeru javnog rada kojom smo mnogim ženama omogućili da prvi put u životu zasnuju radni odnos i ostvare prihod. Osobito smo ponosni na projekt „Zaželi – Pružamo pomoć, primamo pomoć!“ kroz koji smo zaposlili 20 žena na vrijeme od dvije godine, uz odgovarajuće stručno usavršavanje, što je za neke od njih jedinstvena prigoda da se radom, učenjem i druženjem osjete samostalnim i jednakovrijednim članovima zajednice. Samim tim što se pomoglo da u većini kućanstava postoji i drugi dohodak, obitelji se osjećaju sigurnije.

Ključne riječi: stanje Općine Gračac, odljev stanovništva, različite demografske mjere, mladi, žene

Toni Turčinov

načelnik Općine Murter-Kornati

DEMOGRAFSKE MJERE OPĆINE MURTER-KORNATI

„Ne gledajte na dijete kao na dragulj, već se trudite da to postane“ jedna je od najboljih rečenica koja bi trebala biti vodilja svakom čovjeku, službeniku, načelniku i ministru. Godinama govorimo o demografiji, govorimo o mjerama i kako poboljšati, kako povećati natalitet, poboljšati uvjete za rad u vrtićima, školama, sportskim mjerama i kulturnim događanjima. I to se događa, ali jako sporo. Svim govornicima sve su to predizborna obećanja, a kad dođe vrijeme za njihovu provedbu, uvijek se naide na prepreke, kao što su loše stanje u katastru, neriješeno imovinskopravno pitanje, problemi s dokumentacijom, problemi sa sporom administracijom, i, naravno, financije kao najveći problem. Rijetko kad visoko pozicionirani vide stvarne probleme malih sredina, živimo u vremenu usluge za uslugu, poznanstava i stranačke pripadnosti, neobrazovanosti ili loše pripremljenosti ljudi koji rade na projektima, koji opet žive u strahu za radna mjesta i suhoparno se drže papira i odluka. Kad se radi o djeci i projektima koji će podignuti njihov životni nivo, odnosno obrazovanja kao uvjeta za rad, onda moramo biti puno pametniji, puno korektniji, i spremni riskirati da bismo nekom život učinili boljim. Većini koji će ovo čitati i slušati bit će potpuno jasno o čemu govorim, a govorim o tome što je najvažnije da bismo pomogli ljudima koji će pomoći djeci projektima, radom na njihovu odgoju i obrazovanju.

Općina Murter-Kornati općina je s najviše otoka na Mediteranu, ulaže mnogo u demografiju svoje djece različitim mjerama. Imamo ukupno 39 stipendista, od toga 25 studenata i 14 učenika. Studentska stipendija iznosi 650,00 kuna, a učenička 400,00 kuna. U 2019. godini Općina Murter-Kornati za stipendije je izdvojila ukupno 263.000,00 kuna. Za potporu rada udruga godišnje se iz proračuna izdvaja oko 800.000,00 kuna. Većina udruga ima programe rada s djecom i mladima, kao što su škola malog nogometa, košarka, karate, gimnastika, tenis, škola kazališta, škola jedrenja, ekološke radionice i slično. Za rad postojećeg starog vrtića iz proračuna godišnje izdvajamo približno 800.000,00 kuna. Troškovi izgradnje novog vrtića zajedno s opremom, izgradnjom pristupnog puta i uređenjem okoliša procjenjuju se na 14 milijuna kuna koje će općina sama financirati, zasad uz potporu Ministarstva za regionalni razvoj od 1 milijun kuna.

Nažalost, Općina Murter-Kornati nije uspjela dobiti sredstva za izgradnju vrtića na natječaju iz mjere 7.4.1 jer joj je troškovnik projekta bio veći od prihvatljivog limita za približno 50.000,00 kuna. Referenti koji su evaluirali projekt donijeli su odluku da neće prihvatiti naše prigovore premda su bili potkrijepljeni te su mogli biti usvojeni. Ujedno je jako frustrirajuća odluka EU komisije da će svi prethodno odobreni projekti biti prihvatljivi makar u javnoj nabavi prijedbu limit. To

znači, primjerice, ako je odobreni projekt u javnoj nabavi prešao dopušteni limit za 10 milijuna kuna, on je prihvatljiv, a projekti općina koji su u prijavi prešli limit za 1 kunu nisu bili prihvatljivi.

Cilj mogeg apela nije da ugrozimo projekte općina koje su dobile EU sredstva, a malo ih se proguralo, već da se i općine koje to nisu dobile, a potrebna im je svaka pomoć, usmjeri više sredstava iz državnog proračuna. Nažalost, ne radi se samo o Općini Murter-Kornati, nego o desetak općina. Ne želim podcijeniti druge potrebe i projekte ostalih općina, ali mislim da početak poboljšavanja i napretka demografije ide s izgradnjom vrtića i to tamo gdje je izgradnja već započeta te na prostorima gdje je to najpotrebnije.

Ključne riječi: Općina Murter-Kornati, mjera programa ruralnog razvoja 7.4.1, otoci, demografija, dječji vrtići i jaslice, EU projekti, Šibensko-kninska županija, otok Murter

Sandra Jakelić

načelnica Općine Rogoznica

DEMOGRAFSKE MJERE OPĆINE ROGOZNICA

Demografska slika Općine Rogoznica ne odstupa znatnije od ukupne slike na razini Republike Hrvatske. Trend velikih migracija stanovništva i negativnog prirodnog prirasta zahvatio je i Općinu Rogoznica. Prema zadnjem popisu stanovništva iz 2011. godine Općina Rogoznica ima 2 345 stanovnika i 981 kućanstvo. Prosječno svako kućanstvo u ima 2,39 člana. Tijekom razdoblja od 90 godina, od 1921. – 2011., broj stanovnika smanjio se za 33,85 %. Najveće smanjenje broja stanovnika nastupilo je u 1991. godini (2 138), otkad se broj stanovnika nije znatnije povećao. Na području Općine Rogoznica 40,72 % stanovništva živi od rođenja, dok se ostalih 59,28 % naknadno doselilo tijekom života. Od ukupnog broja doseljenih 71,58 % doselilo se s područja Republike Hrvatske, dok se ostalih 28,42 % doselilo iz inozemstva. Među onima koji su se doselili iz inozemstva, najbrojniji su doseljenici iz Bosne i Hercegovine koji čine 37,47 % inozemnih doseljenika.

Trenutačno na području Općine Rogoznica djeluje jedna privatna predškolska ustanova ograničenog kapaciteta. Vrtić je smješten u neodgovarajućoj zgradi tlocrtno površine oko 150 m². Nedostatni prostorni kapaciteti ne omogućavaju organizaciju cjelodnevnog boravka djece (vrtić radi samo do 14 sati) kao ni organiziranje jasličkog odjela, pa stoga vrtić ne zadovoljava potrebe roditelja koji rade puno radno vrijeme, odnosno pojedinim roditeljima onemogućava zaposlenje u punom radnom vremenu.

S obzirom na to da kvalitetan sustav predškolskog odgoja utječe na podizanje kvalitete životnog standarda lokalnog stanovništva, Općina Rogoznica 2016. godine samostalno je započela s izgradnjom objekta dječjeg vrtića. Ukupna vrijednost projekta iznosi 10.100.000,00 kuna. Objekt bi trebao biti završen tijekom 2020. godine, a zadovoljio bi sve potrebe lokalnog stanovništva. Osim toga, kako bi poboljšala kvalitetu života, a time i negativne demografske trendove, Općina Rogoznica već godinama provodi brojne socijalno-demografske mjere.

Tako na razini svake godine Općina osigurava naknadu za opremu za novorođenčad, i to u iznosu od 3.000,00 kuna po novorođenom djetetu, te sredstva u iznosu od oko 500.000,00 kuna za sufinanciranje ekonomske cijene dječjih vrtića za oko 50 djece. Nadalje, Općina Rogoznica sufinancira jednog odgojitelja i pedagoga u privatnom dječjem vrtiću na području Općine u iznosu od 140.000,00 kuna. Svake godine osiguravaju se i sredstva u iznosu od 5.000,00 kuna za kupnju darova djeci za Svetog Nikolu.

Premda Općina Rogoznica nema ingerenciju nad školstvom, svake godine izdvaja određena sredstva i za te namjene. Tako je

tijekom 2019. godine izdvojeno 44.000,00 kuna za radne bilježnice za učenike osnovne škole, 65.600,00 kuna za sufinanciranje izvanškolskih aktivnosti, 15.000,00 kuna za tekuću pomoć osnovnoj školi, 173.000,00 kuna za sufinanciranje cijene prijevoza učenika srednjih škola, 5.000,00 kuna za financiranje programa ekoškole, 19.000,00 kuna za sufinanciranje troškova učenika koji borave izvan Šibensko-kninske županije te 246.000,00 kuna za financiranje cijene prijevoza studenata.

Ključne riječi: demografska slika, Općina Rogoznica, kvaliteta života, dječji vrtić, socijalno-demografske mjere

VIRSKA DEMOGRAFSKA EKSPLOZIJA BEZ SLIČNOG PRIMJERA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Iako su nepovoljna demografska kretanja u Republici Hrvatskoj dugog trajanja i danas gotovo opća slika svih općina i gradova, fenomen demografskog rasta otoka Vira iznimka je koja potvrđuje pravilo. Do njega je došlo u dva navrata; tijekom 90-ih godina 20. stoljeća kad se u ratnim vremenima i prvim poratnim okolnostima znatan broj stanovnika iz kontinentalne Hrvatske te Bosne i Hercegovine trajno naselio na otok, odnosno nakon 2000-e kad je Vir s novom komunalnom, socijalnom i gospodarskom paradigmatom započeo s provedbom milenijskog projekta izgradnje vodovodne i kanalizacijske mreže, potom uspostavom socijalne politike i demografskih mjera uz građenje identiteta turističke destinacije sadržane u Strategiji razvoja otoka Vira. Paralelno s komunalnim razvojem, dotad nezabilježenim u suvremenoj i starijoj prošlosti otoka, Općina Vir, također trajno, opredijelila se za model izgradnje socijalno usmjerene sredine i poticanja obrazovanja, izvrsnosti i zapošljavanja.

Ako se u 90-im godinama prošlog stoljeća na otok Vir novo stanovništvo doseljavalo zbog ratnih zbivanja, u 2000-ima taj je proces poprimio drukčiji karakter. Komunalna izgradnja, snažna i dosljedna socijalna politika usmjerena na mlade, obitelji te starije i nemoćne osobe, kao i turističko brendiranje otoka i njegov današnji elitni turistički status u Republici Hrvatskoj, privukli su na Vir znatan broj mladih obitelji iz cijele Hrvatske, ali i Austrije, Mađarske, Slovenije ili Njemačke. Taj su proces također slijedili i brojni umirovljenici iz cijele Europe, pa čak i oni iz Nizozemske, Finske, Švedske i Francuske, dok su istodobno na propulzivnom i turistički usmjerenom otoku svoje poslovne prilike prepoznali mnogi Slovaci, Česi, Poljaci, Austrijanci, Slovenci, Nijemci, Mađari i brojni drugi. Vir je danas kozmopolitska i urbanizirana sredina obogaćena vrijednostima novopridošlog stanovništva iz svih krajeva Hrvatske i Europe, ali također i čvrsto utemeljena na tradiciji i običajima svojega autohtonog otočnog stanovništva.

Upravo je krajem 80-ih godina 20. stoljeća Viranima prijeto potpuno iseljavanje, izumiranje i postupni nestanak, ali je potom uslijedila spomenuta demografska eksplozija bez sličnog primjera u Republici Hrvatskoj. Godine 1961. Vir je imao 1 120 stanovnika, potom je 1991. imao svega 862 stanovnika s depopulacijom i padom od 29,9 %, ali je 2001. imao znatno većih 1 608 stanovnika s rastom od 86,5 % u odnosu na desetljeće ranije. Prema popisu stanovništva iz 2011. godine na Viru je bilo 3 032 stanovnika otoka s rastom od 88 % unutar deset godina, a danas ih prema podatcima iz ožujka 2019.

godine ima 4 780. Ukupno je od 1991. godine (862 stanovnika) do 31. ožujka 2019. godine (4 780 stanovnika) tijekom 28 godina stanovništvo na otoku zabilježilo fantastičan rast od 454,5 %. Iako je početni poticaj za naseljavanje bio uvjetovan nepovoljnim životnim okolnostima u drugim sredinama, koji čak i danas postoje na razini individualnih sudbina, ipak je u najvećoj mjeri uvjetovan dobrim i sve boljim životnim okolnostima na otoku te demografskoj politici Općine Vir koja je, bez lažne skromnosti, pionir i predvodnik u Hrvatskoj.

Tako se sve obitelji na otoku potpuno besplatno koriste uslugama dječjeg vrtića, dok osnovnoškolski učenici imaju osiguran besplatan školski obrok, prijevoz i općinsku potporu za kupnju udžbenika i školske opreme u vrijednosti od 2.500,00 kuna. Isto vrijedi i za virske srednjoškolce koji nastavu pohađaju u zadarskim školama, dok su svi studenti s otoka Vira, bez iznimke, stipendirani s 1.500,00 kuna, odnosno s 2.000,00 kuna mjesečno ako prolaze s odličnim uspjehom. Potpore za novorođene još su veće: za prvo dijete Općina Vir roditeljima daje 12.000,00 kuna, odnosno dodatnih 12.000,00 kuna za svako sljedeće, ili u kumulativnom iznosu 192.000,00 kuna za peto dijete. Te su mjere unutar opće demografske slike otoka proizvele konkretne rezultate: prema podacima Državnoga zavoda za statistiku Vir je unutar petogodišnjeg promatranog razdoblja (2011. – 2016.) imao najveći porast broja osnovnoškolaca, i to za čak 24 %, a važnost ovog podatka najbolje se može razumjeti ako se usporedi s podacima iz 2017. i 2018. godine kad je rast dodatno podignut na 28,7 %. U tom je razdoblju broj virskih osnovnoškolskih učenika porastao sa 136 na 169, odnosno 175, a danas je ponovno veći za 10-ak novih učenika. Broj djece u virskom vrtiću također je drastično porastao sa početnih 17 na današnjih više od 80. Sve su to osnovni pokazatelji uspješnosti socijalne politike i demografskih mjera provedenih od 2003. godine, kao i nekih drugih mjera, poput pripravničke plaće od 5.700,00 kuna za sve mlade zaposlenike općinskog sustava, što je ponovno presedanski primjer u Republici Hrvatskoj.

Ključne riječi: otok Vir, demografska eksplozija, poticajno obrazovanje, zapošljavanje

BILJEŠKE

Naslov:

Doprinos JLP(R)S demografskoj revitalizaciji
Šibensko-kninske županije i Zadarske županije

Knjižica sažetaka konferencije održane u Kninu,
13. prosinca 2019., u organizaciji Ministarstva za
demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku i
Grada Knina

Nakladnik:

Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade
i socijalnu politiku

Za nakladnika:

izv. prof. dr. sc. Vesna Bedeković, ministrica

Uredništvo:

Goran Blagus, dr. sc. Domagoj Novosel, Ivana Udovičić

Lektura i korektura: dr. sc. Goranka Blagus Bartolec

Grafičko oblikovanje: Miranda Herceg

Tisak: Correctus Media d.o.o., Zagreb

Naklada: 150 primjeraka

Zagreb, 2019.

REPUBLIKA HRVATSKA
Ministarstvo za demografiju,
obitelj, mlade i socijalnu politiku

Grad Knin

